YEŞİL AJANDA
Çevre, İklim Değişikliği ve Sürdürülebilirlik

ÇEVRE

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği Rehberi 2026

Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği'nin 5 Mart 2026 değişikliğiyle güncel hâli: yeni ÇED karar isimleri, il müdürlüğü yetkisi, kritik maddeler ve cezalar.

22 HAZİRAN 2026

YESİLAJANDA.COM

İçindekiler

01 Giriş 4

02 Tanımlar ve İlkeler 5

Temel Tanımlar 5

Mevzuatın Dayandığı İlkeler 6

03 Madde-Bazlı Derinlik 8

Madde 5 — Yetki 8

Madde 6 — ÇED Başvuru Dosyası, ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası Hazırlama Yükümlülüğü 8

Madde 7 — Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler 9

Madde 8 — ÇED Sürecinin Başlatılması ve Komisyonun Kuruluşu 9

Madde 9 — Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılımı Toplantısı 10

Madde 10 — ÇED Raporu Özel Formatının Belirlenmesi 10

Madde 11 — Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun Bakanlığa Sunulması 10

Madde 12 — Komisyonun Çalışma Usulü ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun İncelenmesi 10

Madde 13 — Komisyon Tarafından İncelenerek Son Şekli Verilen ÇED Raporunun Sunulması 11

Madde 14 — ÇED Olumlu veya ÇED Olumsuz Kararı 11

Madde 15 — Çevresel Etkileri Ön İnceleme ve Değerlendirmeye Tabi Projeler 11

Madde 16 — Başvuru ve İnceleme 11

Madde 17 — Ek-2 Projeleri İçin ÇED Olumlu veya ÇED Raporu Hazırlanmalıdır Kararı 12

Madde 18 — Yatırımın İzlenmesi ve Denetimi 12

Madde 19 — Bu Yönetmeliğe Aykırı Uygulamaların Durdurulması 12

Madde 20 — Kapasite Artışları 13

Madde 21 — Proje Sahibinin Değişmesi, Projenin Devri veya Ünvan Değişikliği 13

Madde 24 — Olağanüstü Durumlar ve Özel Hükümler 13

04 Cezalar ve Yaptırımlar — Özet Tablo 14

05 Sıkça Sorulan Sorular 16

06 Sonuç — Yeşil Ajanda Notu 17

BÖLÜM 01

Giriş

Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED), Türkiye'nin çevre mevzuatında **yatırım öncesi denetim** mantığının başlıca aracıdır. *2872 sayılı Çevre Kanunu*'nun 10. maddesine dayanan bu süreç, gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin önceden belirlenmesini, olumsuz etkilerin önlenmesi ya da en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin değerlendirilmesini ve seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin denetlenmesini kapsar. Türkiye'de ÇED uygulaması ilk kez **7/2/1993 tarihli ve 21489 sayılı Resmî Gazete**'de yayımlanan mülga Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği ile başlamış; aradan geçen otuz yılı aşkın sürede çok sayıda revizyondan geçerek bugünkü hâline kavuşmuştur. Bu süre boyunca ÇED, "çevresel uyum"un göstermelik bir formaliteden, **yatırımın önünü açan ya da durduran** kritik bir karar mekanizmasına evrilmiştir.

Yönetmeliğin **kapsam ve etki alanı** genişliği, Türkiye'deki neredeyse her sanayi, enerji, madencilik, ulaşım, turizm ve büyük ölçekli yapı yatırımını içine alır. Ek-1'deki listede yer alan projeler için **tam ÇED süreci**, Ek-2'deki listede yer alan projeler için ise **proje tanıtım dosyası temelli ön inceleme** zorunludur. Bu Yönetmeliğe tabi projeler için "ÇED Olumlu" kararı alınmadıkça **teşvik, onay, izin, yapı ve kullanım ruhsatı verilemez; proje için yatırıma başlanamaz ve ihale edilemez** (Madde 6/3). Bu hüküm tek başına dahi, ÇED'in yatırım sürecinin önündeki en belirleyici bariyer olduğunu açıklamaya yeter.

Yönetmeliğin kuş bakışı görünümü şu üç eksende okunmalıdır. Birinci eksende **sorumluluk dağılımı** yer alır: yatırımı planlayan gerçek veya tüzel kişiler ile bunların vekâleten yetkilendirdiği Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlar (ÇED firmaları) süreçten birinci derecede sorumludur; karar verme yetkisi Ek-1 projelerinde **Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı**na, Ek-2 projelerinde ise 5/3/2026 değişikliği ile **İl Müdürlüklerine** aittir. İkinci eksen **temel yükümlülük**tür: kapsama giren bir projeyi gerçekleştirmek isteyen herkes, faaliyete başlamadan önce ya ÇED raporu ya da proje tanıtım dosyası hazırlatmak, sunmak ve verdiği taahhütlere uymakla yükümlüdür. Üçüncü eksen **yaptırım kanalı**dır: ihlal halinde idari para cezaları doğrudan *2872 sayılı Çevre Kanunu*'na dayanılarak uygulanır; ayrıca ÇED Olumlu kararı alınmadan başlanan faaliyetler süre verilmeksizin durdurulur, alanı eski hâline getirme yükümlülüğü doğar.

5/3/2026 değişikliği, Yönetmeliği önceki versiyonundan ayıran **paradigma değişimleri** taşır. Bunların başında, **karar isimlendirme sisteminin sadeleştirilmesi** gelir: önceki dönemde "ÇED Gerekli Değildir" ifadesinin yarattığı algısal yumuşaklık ortadan kaldırılmış, yerine "ÇED Olumlu" kararı getirilerek tüm kararların aynı hukuki ağırlıkta okunması sağlanmıştır. İkinci paradigma değişimi, **Ek-2 yetkisinin il müdürlüklerine devri**dir; bu, sürecin hızlanması beklentisini doğururken aynı zamanda iller arası uygulama farklılıklarını da gündeme getirmiştir. Üçüncüsü, **Proje İlerleme Raporu** rejimidir: ÇED Olumlu kararı alınan Ek-1 projelerinde yatırımın inşaat dönemine ilişkin gelişmeler, Bakanlıkça yeterlik verilen ve raporun hazırlanmasında görev almamış kurum/kuruluşlara hazırlatılarak elektronik sisteme yüklenmek zorundadır. Bu üç paradigma, Yönetmeliği eskiden olduğu gibi sadece bir başlangıç bariyeri olmaktan çıkarmış; yatırımın **tüm yaşam döngüsünü kapsayan bir denetim aracı** hâline getirmiştir.

Konu	5 Mart 2026 öncesi	5 Mart 2026 sonrası
Ek-2 olumlu kararı	“ÇED Gerekli Değildir”	“ÇED Olumlu”
Ek-2 rapor kararı	“ÇED Gereklidir”	“ÇED Raporu Hazırlanmalıdır”
Ek-2 karar yetkisi	Bakanlık merkez	İl Müdürlükleri (yetki devri)
Proje İlerleme Raporu	Geniş/belirsiz yükümlülük	Ek-1 inşaat dönemi; bağımsız firma; 3 ayda bir
Küçük revizyon	Sıfırdan ÇED süreci riski	Proje revizyon başvuru bedeli (Madde 24/g)
Toplantıya katılmama	Açık yaptırım yok	2. kez katılmama → süreç sonlandırılır

5 Mart 2026 Değişikliği: Öncesi → Sonrası

> **ÇED, çevresel zararın doğmasından önce devreye girer; “ortaya çıkmış kirliliği temizleme” değil, “kirlenmeyi engelleme” mantığıyla işler.**

BÖLÜM 02

Tanımlar ve İlkeler

Temel Tanımlar

Yönetmeliğin 4. maddesi, sürecin tüm aşamalarında karşılaşılacak terimlerin hukuki anlamını sabitler. Aşağıdaki tanımlar, rehberin geri kalanında işlenecek maddeleri anlamak için kritik olanlardır:

- **Çevresel Etki Değerlendirmesi (ÇED):** Gerçekleştirilmesi planlanan projelerin çevreye olabilecek olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesinde, olumsuz yöndeki etkilerin önlenmesi ya da çevreye zarar vermeyecek ölçüde en aza indirilmesi için alınacak önlemlerin, seçilen yer ile teknoloji alternatiflerinin belirlenerek değerlendirilmesinde ve projelerin uygulanmasının izlenmesi ve kontrolünde sürdürülecek çalışmaların bütünü (Madde 4/1-e).
- **ÇED Olumlu kararı:** ÇED uygulanacak projelere ait ÇED raporu hakkında Komisyonca yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak projenin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkilerinin alınacak önlemler sonucu kabul edilebilir düzeylerde olduğunun belirlenmesi üzerine projenin gerçekleşmesinde çevre açısından sakınca görülmediğini belirten Bakanlık kararı; Ek-2 kapsamında ise proje tanıtım dosyasının incelenmesi sonucunda aynı sonuca varan Bakanlık kararı (Madde 4/1-i, 5/3/2026 değişikliği).
- **ÇED Raporu Hazırlanmalıdır kararı:** Ek-2’deki listede yer alan çevresel etkileri ön inceleme ve değerlendirmeye tabi projelerin incelenmesi ve değerlendirilmesi sonucunda, çevresel etki değerlendirmesi raporu hazırlanmasının gerektiğini belirten Bakanlık kararı (Madde 4/1-h, 5/3/2026 değişikliği). Bu karar, **eski “ÇED Gereklidir” kararının yerine** geçer.
- **ÇED Olumsuz kararı:** Komisyonca yapılan değerlendirmeler dikkate alınarak, projenin çevre üzerindeki muhtemel olumsuz etkileri nedeniyle gerçekleştirilmesinde çevre açısından sakınca

görüldüğünü belirten Bakanlık kararı (Madde 4/1-j).

- **Proje tanıtım dosyası (PTD):** Çevresel etkileri ön inceleme ve değerlendirmeye tabi projeler için Ek-4'te yer alan genel format esas alınarak hazırlanan dosya (Madde 4/1-ğğ).
- **ÇED proje alanı:** Yapılması planlanan projenin ana ve yardımcı ünitelerinin içerisinde bulunduğu koordinatlarla sınırlandırılan alan (Madde 4/1-ı, 26/6/2025 değişikliği ile yeniden düzenlenmiştir).
- **Yatırıma başlama:** Yapılması planlanan proje için alınmış olan ÇED Olumlu kararı sonrasında, karara konu projede yer alan ana veya yardımcı ünitelerinin, mer'i mevzuat kapsamında gerekli izinleri alındıktan sonra inşa faaliyetlerine başlanılması veya üretime geçilmesi (Madde 4/1-hh, 5/3/2026 değişikliği).
- **Mücbir sebep:** ÇED Olumlu kararı verilmiş olan projeler için Yönetmelikte tanımlanmış karar geçerlik süresi içerisinde yatırıma başlanılmasına doğrudan engel teşkil edecek; doğal afet, olağanüstü hal, idari yargı kararları gibi dıştan gelen fiili bir durum (Madde 4/1-bb, 5/3/2026 değişikliği).
- **Muaf:** Niteliği, prosesi, türü, üretim yöntemi itibarıyla Ek-1 ve Ek-2'deki listelerde yer alan, ancak işletmeye veya üretime geçtiği tarihte yürürlükte olan, bu Yönetmelikte yer almayan veya bu Yönetmelik hükümlerine göre kazanılmış hakları sebebiyle bu Yönetmelik hükümleri uygulanmayan projeler (Madde 4/1-ii, 5/3/2026 değişikliği ile eklenen yeni tanım).
- **Kapsam dışı:** Niteliği, prosesi, türü, üretim yöntemi vb. itibariyle bu Yönetmelikte yer almayan veya bu Yönetmelikte yer almasına rağmen Ek-1 ve Ek-2'deki listelerde belirlenen eşik değerlerin altında planlanan projeler (Madde 4/1-v).
- **Komisyon:** Proje için verilecek özel formatın kapsamını belirlemek ve hazırlanan ÇED raporunu inceleyip değerlendirmek üzere Bakanlık tarafından kurulan komisyon (Madde 4/1-z).
- **Çevrimiçi ÇED süreci yönetim sistemi (e-ÇED):** ÇED sürecindeki iş ve işlemlerin elektronik ortamda gerçekleştirileceği sistem (Madde 4/1-n).
- **Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşlar:** ÇED başvuru dosyası, ÇED raporu, proje tanıtım dosyası ve proje ilerleme raporu hazırlamak ve sunmak için gerekli şartları taşıyan kurum/kuruluşlar (Madde 4/1-ç).
- **Proje ilerleme raporu:** ÇED raporu hazırlanarak ÇED Olumlu kararı alındıktan sonra, komisyonca belirlenen periyotlarda yatırımın inşaat dönemine ilişkin kaydedilen gelişmeleri içeren rapor (Madde 4/1-ff, 5/3/2026 değişikliği).
- **Proje revizyon başvuru bedeli:** ÇED Olumlu kararı verilmiş olan ve karara esas ÇED proje alanı sınırları içerisinde, kapasite artışı olmaksızın ana ve/veya yardımcı ünitelerinde alansal revizyon planlanan projelerin başvurusu ile ilgili Bakanlıkça belirlenmiş olan tutar (Madde 4/1-kk, 5/3/2026 değişikliği ile eklenen yeni tanım).
- **Duyarlı yöreler:** Çevresel etkilere karşı biyolojik, fiziksel, ekonomik, sosyal ve kültürel nitelikli özellikleri ile duyarlı olan veya mevcut kirlilik yükü çevre ve halk sağlığını bozucu düzeylere ulaştığı belirlenen yörelerle, ülkemiz mevzuatı ve taraf olunan uluslararası sözleşmeler uyarınca korunması gerekli görülen ve Ek-5'te yer alan alanlar (Madde 4/1-o).

Mevzuatın Dayandığı İlkeler

Yönetmelik metninde maddeler hâlinde açıkça sayılan bir ilkeler listesi bulunmaz; ancak Yönetmeliğin bütünü ve dayandığı *2872 sayılı Çevre Kanunu* okunduğunda, ÇED rejiminin aşağıdaki **dört temel ilke** üzerine kurulduğu görülür.

Önleme ilkesi (öncelik prensibi). ÇED, çevresel zararın doğmasından önce devreye girer; "ortaya çıkmış kirliliği temizleme" değil, "kirlenmeyi engelleme" mantığıyla işler. Bu nedenle Madde 6/3 hükmü gereği "ÇED Olumlu" kararı alınmadıkça yatırıma başlanamaz; ÇED, çevresel hukukta klasik "kirleten öder" prensibinin önüne geçen bir **erken müdahale aracı**dır. Bu ilke, ÇED'i kıymetli kılan asıl özelliğidir; çünkü çevresel zarar bir kez doğduğunda telafisi ya çok pahalı ya da imkânsızdır.

Halkın katılımı ilkesi. Yönetmelik, ÇED sürecini idari bir teknik karar olmaktan çıkarıp, **projeden etkilenen halkı süreç içine alan** bir katılımcı mekanizmaya

dönüştürür. Madde 9 kapsamındaki "Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılımı Toplantısı", paydaş katılım planı, ÇED raporunun askıda ilanı ve halkın görüş ve önerilerinin Bakanlığa iletilmesi mekanizmaları bu ilkenin somut yansımalarıdır. Bu ilke, ÇED'i Türkiye'nin çevre hukukunda halkın doğrudan müdahale alanı bulduğu nadir alanlardan biri yapar.

Bilimsel temel ve kapsamlı değerlendirme ilkesi. Yönetmelik, proje kararının "kuralına uygun belge" değil, "kapsamlı bilimsel inceleme" temelinde verilmesini öngörür. Komisyon yapısı (Madde 8 ve 12), özel formata uygunluk denetimi (Madde 11), ÇED raporunda çevreye olabilecek etkilerin kapsamlı incelenip incelenmediğinin denetimi (Madde 12/11) ve gerektiğinde laboratuvar analizleri (Madde 12/4) bu ilkenin araçlarıdır. Bilimsel temel, ÇED'i basit bir uyum belgesi olmaktan çıkarır.

Süreklilik ve izleme ilkesi. ÇED, "kararla biten" bir süreç değildir. ÇED Olumlu kararı alındıktan sonra da Madde 18 kapsamında yatırım izlenmeye devam eder; Proje İlerleme Raporu zorunluluğu (Ek-1 projeleri için), denetim faaliyetleri ve taahhütlere uymama halinde uygulanacak yaptırımlar bu sürekliliği sağlar. 5/3/2026 değişikliği bu ilkeyi belirgin biçimde güçlendirmiş, izlemenin "kâğıt üzerinde" değil, "yatırımın yaşam döngüsü boyunca" gerçekleşmesini hedeflemiştir.

> **Bu ilke, ÇED'i Türkiye'nin çevre hukukunda halkın doğrudan müdahale alanı bulduğu nadir alanlardan biri yapar.**

BÖLÜM 03

Madde-Bazlı Derinlik

Adım	Açıklama	Süre
1. ÇED Başvuru Dosyası sunulur	Yeterlik verilmiş kurum/kuruluş, Ek-3 formatına göre dosyayı e-ÇED sistemine sunar (Madde 8).	—
2. Format incelemesi	Bakanlık dosyayı genel formata uygunluk yönünden inceler; uygunsa Komisyon kurulur.	5 iş günü
3. Komisyon + Halkın Katılımı Toplantısı	Kapsam belirleme; projeden etkilenen halkın bilgilendirilmesi ve görüşlerinin alınması (Madde 8–9).	—
4. ÇED Raporu Özel Formatı verilir	Komisyon ve halk görüşleriyle özel format hazırlanır; e-ÇED'e yüklenir ve bedeli yatırılır (Madde 10).	30 takvim günü
5. ÇED Raporu hazırlanır ve sunulur	Özel formatın veriliş tarihinden itibaren rapor Bakanlığa sunulur (Madde 10/4).	1 yıl (+180 gün ek süre)
6. Komisyon incelemesi + halkın görüşü	Son şekli verilen rapor askıda ve internette halkın görüşüne açılır (Madde 12–14).	10 takvim günü askı
7. ÇED Olumlu / ÇED Olumsuz kararı	Bakanlık kararı verir; karar 30 takvim günü askıda ilan edilir. "ÇED Olumlu" alınmadan yatırıma başlanamaz (Madde 6/3, 14).	Karar geçerliliği: 5 yıl
8. İzleme: Proje İlerleme Raporu	İnşaat döneminde bağımsız ÇED firmasınca hazırlanır ve e-ÇED'e yüklenir (Madde 18).	3 ayı geçmeyen periyot

Ek-1 Projelerinde Tam ÇED Süreci — Adım Adım — Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği (5/3/2026 değişikliği sonrası). Süreler takvim/iş günü olarak Yönetmelikteki azami sürelerdir.

Madde 5 — Yetki

Açıklama

5/3/2026 değişikliği ile **2026/4 sayılı Genelge'nin 4. maddesi**, Ek-2 projeleri için ÇED Olumlu ve ÇED Raporu Hazırlanmalıdır kararlarını verme yetkisini il müdürlüklerine devretmiştir. Operasyonel sonuç: Ek-2 başvurularının tamamı artık il müdürlüğünde yürütülmektedir; sadece Ek-1 projeleri merkezde kalmıştır. Bu devir karar süresinde kısalma beklentisi oluştururken iller arası uygulama farklılıkları riskini de doğurmuştur. Bakanlık bu riski Genelge'nin 16. maddesi ile dengelemiş, il müdürlüklerinde verilecek görüşlerin ÇED, Çevre Yönetimi ve Tabiat Varlıklarını Koruma şube müdürlüklerinin değerlendirmesini içerecek şekilde koordineli hazırlanması zorunluluğunu getirmiştir. Maddenin ikinci fıkrası, ÇED sürecinin **mevzuata uygunsuzluk** ya da **proje sahibinin talebi** ile sonlandırılabileceğini düzenler. Sonlandırma kararına rağmen yatırıma devam edilmesi Madde 19 kapsamında **süre verilmeksizin faaliyet durdurma** ve idari para cezası sonucunu doğurur.

Madde 6 — ÇED Başvuru Dosyası, ÇED Raporu veya Proje Tanıtım Dosyası Hazırlama Yükümlülüğü

Açıklama

Madde 6, ÇED rejiminin omurga maddesidir. Operasyonel akış üç aşamalıdır: proje Ek-1 listesindeyse ÇED Başvuru Dosyası ve ÇED Raporu, Ek-2 listesindeyse Proje Tanıtım Dosyası, **Bakanlıkça yeterlik verilmiş kurum/kuruluşa** (ÇED firması) hazırlatılır. ÇED firmasının seçimi proje sahibinin kontrolünde olmakla birlikte, hatalı hazırlanan

dosyanın hukuki sonuçları proje sahibine döner; çünkü taahhütlere uyma yükümlülüğü Madde 6/1 gereği proje sahibine aittir. Madde 6/3 hükmü, ÇED Olumlu kararı olmadığında **teşvik, onay, izin, yapı ruhsatı, kullanım ruhsatı, ihale ve yatırıma başlama** kanallarının tamamını kapatır; sahada bu liste GSM ruhsatından çevre iznine, yapı kullanma izninden teşvik belgesine kadar uzanır. Hükmün son cümlesi başvuru hakkını korur ama izin verilmesini ÇED Olumlu kararı şartına bağlar. Cezai açıdan ÇED Olumlu kararı alınmadan başlanan faaliyetler Madde 19 kapsamında **süre verilmeksizin durdurulur**; 2026/4 sayılı Genelge'nin 25. maddesi 13/5/2006 sonrası başlatılan ÇED'siz yatırımlar için idari para cezası uygulanmasını zorunlu kılmıştır.

Madde 7 — Çevresel Etki Değerlendirmesi Uygulanacak Projeler

Açıklama

Madde 7, tam ÇED süreci zorunluluğunun üç tetikleyicisini sıralar. İlki Ek-1 projeleridir: rafineriler, termik santraller, demir-çelik tesisleri, büyük ölçekli madencilik, otoyollar, demiryolları, havalimanları, deniz limanları, baraj ve HES'ler, 250 oda üzeri oteller. Ek-1 kapsamına giren bir projede ÇED süreci kaçınılmazdır. İkincisi Ek-2 ön incelemesi sonucunda verilen "ÇED Raporu Hazırlanmalıdır" kararıdır; **2026/4 sayılı Genelge'nin 10. maddesi**, bu kararın çevresel etkilerin somut verilerle ortaya konularak oluşturulan gerekçelerle alınması zorunluluğunu getirmiştir. Üçüncü tetikleyici **kümülatif kapasite kuralı**dır: mevcut kapasite + yeni kapasite artışları toplamı Ek-1 eşiğine ulaşırsa tam ÇED süreci zorunlu hâle gelir. "Her artışı küçük tutarsam Ek-1'e girmem" stratejisini bu hüküm bloklar. Genelge'nin 42/11. maddesi madencilik için aynı ilkeyi netleştirmiştir. Madde 7'nin atlanması Madde 6/3'ü ihlal eder; sonuç Madde 19 kapsamında faaliyet durdurma ve idari para cezasıdır.

Özellik	Ek-1 — Tam ÇED Süreci	Ek-2 — Ön İnceleme (PTD)
Hazırlanan dosya	ÇED Başvuru Dosyası + ÇED Raporu	Proje Tanıtım Dosyası (PTD)
Karar mercii	Bakanlık (merkez teşkilatı)	İl Müdürlüğü *(5/3/2026 ile devredildi)*
Süreç	Komisyon + halkın katılımı + özel format + rapor	Ön inceleme ve değerlendirme
Olası kararlar	ÇED Olumlu / ÇED Olumsuz	ÇED Olumlu / ÇED Raporu Hazırlanmalıdır
Örnek projeler	Rafineri, termik santral, 25 ha+ açık madencilik, otoyol, liman	Orta ölçekli sanayi, küçük-orta madencilik, atık geri kazanım tesisleri
Karar geçerliliği	5 yıl (yatırıma başlanmazsa geçersiz)	5 yıl (yatırıma başlanmazsa geçersiz)

Ek-1 (Tam ÇED) ile Ek-2 (Ön İnceleme / PTD) Karşılaştırması

Madde 8 — ÇED Sürecinin Başlatılması ve Komisyonun Kuruluşu

Açıklama

Madde 8, tam ÇED sürecinin teknik başlangıcını düzenler. Yatırımcı vekâletname ile yetkilendirdiği ÇED firması aracılığıyla Ek-3 formatına uygun ÇED Başvuru Dosyasını e-ÇED sistemine sunar; Bakanlık **5 iş günü içinde** dosyayı format yönünden inceler. Format uygun değilse iade edilir; **30 takvim günü** içinde yeniden sunulması gerekir. Bu süre 5/3/2026 değişikliği ile ÇED firmasının kullanacağı toplam süreyi ifade edecek şekilde netleştirilmiştir; süre aşılırsa süreç sıfırlanır. Format uygunluğu onaylanan dosya için ilgili kamu kurum/kuruluş temsilcileri ve Bakanlık yetkililerinden Komisyon kurulur; gerektiğinde üniversite, meslek odası, sendika ve STK temsilcileri de Komisyona dâhil

edilebilir. Komisyon, ÇED'in **bilimsel temel ilkesinin** kurumsal taşıyıcısıdır. **2026/4 sayılı Genelge'nin 17. maddesi**, kurum görüşlerinin önce kapsam belirleme aşamasında, ardından İDK aşamasında verilmesi ve sürecin e-ÇED sistemi üzerinden izlenmesi zorunluluğunu getirmiştir.

Madde 9 — Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılımı Toplantısı

Açıklama

Halkın Bilgilendirilmesi ve Sürece Katılımı Toplantısı (HBSKT), ÇED'in **halkın katılımı ilkesinin** somut ayağıdır. Toplantı, projeden en çok etkilenmesi beklenen halkın yaşadığı bölgede, yerel ve yaygın gazetede en az 10 takvim günü önce ilan edilerek duyurulur; il müdürünün başkanlığında yapılır; halkın görüş ve önerileri tutanak altına alınır. 5/3/2026 değişikliği ile eklenen kritik hüküm, ÇED firması ve proje sahibinin toplantıya **iki defa katılmaması** halinde ÇED sürecinin sonlandırılmasıdır; önceki dönemde bu konuda açık yaptırım yoktu. **2026/4 sayılı Genelge'nin 15. maddesi**, arazi inceleme tutanağının HBSKT tutanakları ile birlikte e-ÇED sistemine yüklenmesini ve yüklemeden süreç tamamlanamayacağını düzenlemiştir. Maddenin doğrudan idari para cezası yoktur; ancak halkın katılımının usulüne uygun sağlanmaması, verilecek ÇED Olumlu kararının idari yargıda iptal davası riskini ciddi şekilde artırır.

Madde 10 — ÇED Raporu Özel Formatının Belirlenmesi

Açıklama

Özel format, ÇED Raporunun hangi başlıklar altında hangi derinlikte hazırlanacağını belirleyen yol haritasıdır; Komisyon görüşleri ve halk görüşleri Bakanlık tarafından bu formatta birleştirilir. 5/3/2026 değişikliği ile süreler yeniden düzenlenmiş, **30 takvim günü içinde özel format e-ÇED'e yüklenir, aynı sürede özel format bedeli yatırılır**; aksi halde süreç sonlanır. Maddenin en kritik kısmı dördüncü fıkradır: ÇED Raporu, özel formatın verildiği tarihten itibaren **1 yıl** içinde sunulmalı; bir defaya mahsus **180 takvim günü** ek süre alınabilir. Toplam yaklaşık 1,5 yılı aşan projelerde süreç sıfırlanır. Bu süre disiplini özellikle büyük madencilik ve çok bölgeli enerji projelerinde sıkı bir takvim baskısı yaratır. **2026/4 sayılı Genelge'nin 12. maddesi**, format eksikliği sonrası vazgeçilen projelerde başvuru bedelinin iade rejimini netleştirmiştir.

Madde 11 — Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun Bakanlığa Sunulması

Açıklama

Madde 11, hazırlanan ÇED Raporunun Bakanlığa sunulması ve incelenmesinin ilk aşamasını düzenler. Bakanlık raporu **7 iş günü içinde** özel format uygunluğu ve çalışma grubu meslek uzmanlarınca hazırlanıp hazırlanmadığı yönünden inceler; uygun değilse iade eder. İade edilen raporun **30 takvim günü** içinde eksiklikleri tamamlanarak yeniden sunulması zorunludur; süre aşılırsa süreç sonlanır. Maddenin üçüncü ve dördüncü fıkraları, raporun halkın görüşüne açılmasını düzenler: süreç başladığında rapor Bakanlık ve il müdürlüğü internet sayfasında ilan edilir, ayrıca il müdürlüğünce askıda ilan veya anonsla halka duyurulur; ilgililer Bakanlığa veya il müdürlüğüne görüş bildirebilir. Bu görüşler Komisyon tarafından dikkate alınır ve ÇED firması tarafından son şekli verilen ÇED Raporuna yansıtılır. Madde 11'in doğrudan cezai yaptırımı yoktur; ancak süre kaçırılması süreç sıfırlanmasına, format ihlalleri ise yatırımcının takvim ve maliyet kaybına yol açar.

Madde 12 — Komisyonun Çalışma Usulü ve Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporunun İncelenmesi

Açıklama

Madde 12, Komisyonun ÇED Raporunu nasıl inceleyeceğini ve sürecin nasıl yürütüleceğini düzenleyen prosedürel omurga maddedir. Komisyon **salt çoğunluk** ile toplanır; **30 takvim günü** içinde görüş bildirmeyen kurum/kuruluşun görüşü olumlu kabul edilir — bu hüküm, geç kalan idareyi süreç tıkayıcı olmaktan çıkarır. 5/3/2026 değişikliği ile getirilen kritik yeni hüküm, proje sahibi ya da ÇED firmasının toplantıya **iki defa katılmaması** halinde sürecin sonlandırılmasıdır. Maddenin yedinci ve sekizinci fıkraları **süreç durdurma** mekanizmasını düzenler: Komisyon önemli eksiklik veya yanlışlık görürse süreci durdurur; ÇED firması **180 takvim günü** içinde eksiklikleri gidermek zorundadır. Süreç durdurma

işlemi en fazla iki kez yapılabilir; ikincisinden sonra son bir toplantıda eksikliklerin yeterli görülmemesi halinde süreç sonlandırılır. Maddenin doğrudan idari para cezası yoktur; ancak ihlali sürecin sıfırlanmasıyla yatırımcı için ekonomik bedele dönüşür.

Madde 13 — Komisyon Tarafından İncelenerek Son Şekli Verilen ÇED Raporunun Sunulması

Açıklama

Madde 13, 5/3/2026 değişikliği ile başlığı ve içeriği tamamen yenilenen bir maddedir. ÇED Raporu Komisyon toplantılarının sona erdirilmesinden sonra **10 takvim günü** içinde son şekliyle Bakanlığa sunulur; bu süre Komisyon görüşmelerinin tamamlandığı andan itibaren işlemeye başlayan dar bir süredir. Sunulan raporda eksiklik tespit edilirse rapor iade edilir; **60 takvim günü** içinde eksikliklerin tamamlanmaması halinde süreç sonlanır. Bu 60 günlük süre, ÇED firmasının kullanacağı toplam süreyi ifade eder; iade-yeniden sunum işlemleri bu sürede toplam olarak yönetilmelidir. Sahada bu maddenin pratik anlamı, Komisyon görüşmeleri tamamlandıktan sonra raporun "soğutma" döneminin sıkı zaman disiplinine bağlandığıdır. Madde 13'ün doğrudan cezai yaptırımı yoktur; sürelerin kaçırılması süreç sonlanması ile sınırlı kalır. Ancak süreç sonlanması sonrası yatırım yapılmaya devam edilirse Madde 19 kapsamında faaliyet durdurma ve idari para cezası kapısı açılır.

Madde 14 — ÇED Olumlu veya ÇED Olumsuz Kararı

Açıklama

Madde 14, ÇED sürecinin **kapanış maddesi**dir. Son rapor halkın görüşüne **10 takvim günü** açılır; Bakanlık Komisyon değerlendirmesi ve halk görüşlerini birlikte alarak ÇED Olumlu veya ÇED Olumsuz kararı verir. Karar, Bakanlık ve il müdürlüğü internet sitesinde süresiz ve askıda **30 takvim günü** ilan edilir. 5/3/2026 değişikliği ile maddeye eklenen kritik hüküm üçüncü fıkrada yer alır: Komisyon üyesi kurum/kuruluş görüşlerindeki hususlara veya taahhütlere aykırı işlem yapıldığının bildirilmesi halinde *2872 sayılı Çevre Kanunu*'nun ilgili hükümlerine göre **ayrıca işlem tesis edilir**. Bu hüküm, ÇED Olumlu kararının pasif bir belge olmadığını, içerdiği taahhütlerin kanun gücünde yaptırıma bağlı olduğunu netleştirir. Beşinci fıkra **karar geçerlilik süresi**ni düzenler: ÇED Olumlu kararından sonra **5 yıl içinde** mücbir sebep olmaksızın yatırıma başlanmazsa karar geçersiz sayılır. **2026/4 sayılı Genelge'nin 28. maddesi** bu kavramı genişletmiş, ÇED Olumlu kararına esas proje alanı sınırları içinde yapılan hafriyat, yol yapımı, deplase işlemi, su-enerji nakil hattı tesisi, kanalizasyon hattı kurma ve sondaj faaliyetinin yatırıma başlama olarak kabul edileceğini düzenlemiştir.

Madde 15 — Çevresel Etkileri Ön İnceleme ve Değerlendirmeye Tabi Projeler

Açıklama

Madde 15, Ek-2 listesindeki **çevresel etkileri ön inceleme ve değerlendirmeye tabi projeler** için Proje Tanıtım Dosyası (PTD) hazırlama yükümlülüğünü düzenler. Ek-2 listesi, Ek-1'in altındaki eşiklerde kalan veya orta ölçekli projeleri kapsar: 50 oda ve üzeri oteller, 300 konut ve üzeri toplu konut projeleri, kapasiteye göre çeşitli sanayi tesisleri, hayvancılık işletmeleri, küçük-orta ölçekli madencilik faaliyetleri ve benzer yatırımlar. PTD süreci, tam ÇED süreci kadar yoğun olmayan ama yine de zorunlu bir filtre işlevi görür: Bakanlık ya da 5/3/2026 değişikliği sonrası il müdürlüğü, PTD'yi inceler ve ya "ÇED Olumlu" ya da "ÇED Raporu Hazırlanmalıdır" kararı verir. İkinci durum, projenin tam ÇED sürecine alınmasına yol açar. Madde 15/b fıkrası, kapsam dışı veya muafiyet hakkı olan tesislerin kapasite artışı veya alan genişletmesinin Ek-2 eşiğine ulaşması halinde PTD zorunluluğunu getirir. Bu hüküm, "küçük olduğum için filtreden uzağım" mantığını engelleyen yapısal bir korumadır. Madde 15'in atlanması Madde 6/3 ile birlikte değerlendirildiğinde ÇED'siz yatırım yasağının ihlali anlamına gelir; sonuç Madde 19 kapsamında faaliyet durdurma ve idari para cezasıdır.

Madde 16 — Başvuru ve İnceleme

Açıklama

Madde 16, PTD sürecinin operasyonel akışını düzenler. ÇED firması Ek-4 formatına göre PTD hazırlar; Bakanlık (veya 5/3/2026 sonrası il müdürlüğü) **5 iş günü içinde** format uygunluğu yönünden inceler. Format uygunsa **15 takvim günü** içinde yeniden sunulması, içerik

eksiklikleri varsa **180 takvim günü** içinde tamamlanması zorunludur. Eksiklik bildirimi en fazla **3 kez** yapılabilir; üçüncü iadeden sonra eksiklik tamamlanmazsa süreç sonlanır. 180 günlük süre 5/3/2026 değişikliği ile önceki süreden uzatılmış, ÇED firmasına saha çalışması ve kurum görüşü için daha geniş zaman tanınmıştır. **2026/4 sayılı Genelge'nin 11. maddesi**, format yönünden iade ile eksiklik yönünden iadenin farklı süre rejimlerine tabi olduğunu netleştirmiştir. Genelge'nin 8. maddesi, il müdürlüklerinin Ek-2 süreçlerinde proje ile doğrudan ilgisi olmayan kurumlardan gereksiz görüş sormamasını da düzenlemiş, sürecin idari yüklerini sadeleştirmiştir.

Madde 17 — Ek-2 Projeleri İçin ÇED Olumlu veya ÇED Raporu Hazırlanmalıdır Kararı

Açıklama

Madde 17, 5/3/2026 değişikliği ile **başlığı ve içeriği tamamen yenilenen** maddelerden biridir. Önceki dönemde Ek-2 projeleri için "ÇED Gereklidir" veya "ÇED Gerekli Değildir" kararları verilirken yeni rejimde **"ÇED Olumlu"** ve **"ÇED Raporu Hazırlanmalıdır"** kararları geçerlidir. İsim değişikliğinin pratik sonucu, Ek-2 kararının da Ek-1 kararlarıyla aynı hukuki ağırlığa kavuşmasıdır; "Gerekli Değildir" ifadesinin yarattığı yumuşak algı ortadan kalkmıştır. Karar **5 iş günü içinde** verilir, il müdürlüğü internet sayfasında süresiz ve askıda **30 takvim günü** ilan edilir. Karar geçerlilik süresi Ek-1 kararlarıyla aynıdır: **5 yıl** içinde mücbir sebep olmaksızın yatırıma başlanmazsa karar geçersiz sayılır. "ÇED Raporu Hazırlanmalıdır" kararı verilen projeler için yatırımcı, bu noktadan sonra Madde 8 kapsamında tam ÇED süreci için ÇED Başvuru Dosyası hazırlamak zorundadır; yani Ek-2 süreci Ek-1 sürecinin önüne geçen bir filtre olarak işlemiştir.

Madde 18 — Yatırımın İzlenmesi ve Denetimi

Açıklama

Madde 18, ÇED'in **süreklilik ve izleme ilkesinin** kurumsal taşıyıcısıdır. ÇED Olumlu kararı verilen projelerde Bakanlık, nihai ÇED Raporunda veya PTD'de taahhüt edilen hususların yerine getirilip getirilmediğini izler ve denetler. 5/3/2026 değişikliği ile getirilen kritik yenilik dördüncü fıkradadır: **ÇED Raporu hazırlanarak ÇED Olumlu kararı alınan projeler** (yani Ek-1 projeleri) için yatırımcı, Komisyonca belirlenen periyotlarda **Proje İlerleme Raporu** hazırlatmak zorundadır. Bu raporu hazırlayacak ÇED firması, projenin orijinal ÇED Raporunu hazırlamamış olmalıdır; yani **bağımsız bir denetim mekanizması** kurulmuştur. Rapor e-ÇED sistemine yüklenir ve Bakanlık denetimlerinde sunulur. **2026/4 sayılı Genelge'nin 21. maddesi**, Ek-1 kapsamındaki projeler için inşaat öncesi ve işletme sonrası Proje İlerleme Raporu sunma yükümlülüğünün kaldırıldığını netleştirmiştir; rapor yalnızca inşaat döneminde sunulur. İlk rapor inşaata başlama tarihinden itibaren ÇED Yeterlik Tebliğinde belirtilen süre içinde, devamında **3 ayı geçmeyecek periyotlarda** sunulur. Madde 18/3 hükmü, ÇED Olumlu kararı sonrası projede planlanan Yönetmeliğe tabi değişikliklerin bildirilme yükümlülüğünü düzenler.

Madde 19 — Bu Yönetmeliğe Aykırı Uygulamaların Durdurulması

Açıklama

Madde 19, ÇED rejiminin **yaptırım maddesi**dir; tüm önceki maddelerin ihlalinin operasyonel sonuçlarının nereye düştüğünü düzenler. Madde 19/a hükmü iki durumu içerir: Ek-1 kapsamında ÇED Olumlu kararı alınmadan başlanan faaliyetler Bakanlık veya il müdürlüğü tarafından, Ek-2 kapsamında olanlar ise mahallin en büyük mülki amiri (vali veya kaymakam) tarafından **süre verilmeksizin** durdurulur. "Süre verilmeksizin durdurma" ifadesi kritiktir: yatırımcıya tamamlama süresi tanınmaz, faaliyet anında durdurulur. ÇED Olumlu kararı alınmadıkça durdurma kaldırılmaz; eğer hiç alınmazsa **alanın eski haline getirilmesi** zorunluluğu doğar. Bu rejim, yatırımcı için sadece ceza değil, **proje öncesi koşulları yeniden tesis etme yükümlülüğü** anlamına gelir. Madde 19/b, ÇED Olumlu kararı sonrası taahhütlere uyulmaması halini düzenler: bu durumda **bir defaya mahsus ve bir yılı aşmamak üzere** süre verilebilir; süre sonunda uyulmazsa yatırım durdurulur. Aradaki fark belirgindir: ÇED kararı yoksa hiç süre yok, varsa bir yıllık düzelme süresi vardır. Her iki durumda da *2872 sayılı Çevre Kanunu*'nun ilgili hükümleri kapsamında idari para cezası işlem hattı paralel olarak yürütülür. **2026/4 sayılı**

Genelge'nin 25. maddesi, **13/5/2006 tarihini** idari para cezası uygulanmasının başlangıcı olarak netleştirmiştir.

Madde 20 — Kapasite Artışları

Açıklama

Madde 20, ÇED Olumlu kararı bulunan tesislerin kapasitelerini büyütmek istemeleri halinde uygulanacak rejimi düzenler. Yönetmelik **kümülatif yaklaşım** benimser: her kapasite artışı tek başına değil, mevcut kapasite ile toplanarak değerlendirilir. Toplam Ek-1 eşiğine ulaşırsa Madde 8 kapsamında tam ÇED süreci, Ek-2 eşiğinde kalırsa Madde 16 kapsamında PTD süreci başlatılır. Bu hüküm, "her artışı küçük tutarak ÇED'den kaçınma" stratejisini engelleyen yapısal bir korumadır. Maddenin ikinci fıkrası, kapasite artışının çevresel etkilerinin mevcut karara esas etkilerle birlikte **kümülatif olarak değerlendirilmesini** zorunlu kılar; ÇED Raporu veya PTD bu çerçevede hazırlanmalıdır. **2026/4 sayılı Genelge'nin 26. maddesi**, ÇED kararı veya Kapsam Dışı görüşü aldıktan sonra herhangi bir faaliyet veya inşaat başlatılmamış projelerde, kapasite artışı yapılarak Ek-1 veya Ek-2 kapsamına girmesi durumunda **sıfırdan yeni bir proje olarak başvuru yapılması** ve toplam proje bedelinin dikkate alınması gerektiğini netleştirmiştir. Madde 20'nin ihlali, ÇED'siz kapasite artışı olarak değerlendirilir ve Madde 19 yaptırımları devreye girer.

Madde 21 — Proje Sahibinin Değişmesi, Projenin Devri veya Ünvan Değişikliği

Açıklama

Madde 21, 5/3/2026 değişikliği ile başlığı ve içeriği tamamen yenilenen bir maddedir. Proje sahibinin değişmesi durumunda yeni sahip, **90 takvim günü** içinde devir belgelerini, nihai ÇED Raporu veya PTD'nin yeni sahibin taahhüdü altında olduğunu belirten taahhütnameyi, noter onaylı imza sirkülerini ve onaylı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesini il müdürlüğüne sunmakla yükümlüdür. Devir tarihinden itibaren önceki sahibin taahhüt ve yükümlülükleri **otomatik olarak** yeni sahibe geçer; ayrı bir işleme gerek yoktur. Aynı kural unvan değişikliğinde de geçerlidir. Bu hüküm, sahada en sık karşılaşılan sorunlardan biri olan "ÇED taahhüdü kimde kalıyor" sorununa kesin bir cevap getirir. **2026/4 sayılı Genelge'nin 13. maddesi**, devir uygulamasını detaylandırmıştır: ÇED kararının hisseler bazında devri **mümkün değildir** — sorumluluk tek bir firma veya gerçek kişi tarafından üstlenilmek zorundadır. Kapsam Dışı veya Muaf görüşü verilen projelerde de unvan değişikliği yapılmaz; faaliyetin kapsam dışı görüşüne esas şartları (kapasite, çalışma alanı vb.) değişmemiş ve üretim/işletmeye başlanmış olması koşuluyla mevcut görüş yeni gerçek/tüzel kişi adına geçerliliğini korur.

Madde 24 — Olağanüstü Durumlar ve Özel Hükümler

Açıklama

Madde 24, **standart ÇED süreci dışında kalan özel haller** için Bakanlık tarafından özel yöntem belirlenmesine imkân tanır. Maddenin kapsamı geniştir: afet sonrası yeniden inşa, OSB ve serbest bölge projeleri, stratejik çevresel değerlendirme yapılmış alanlardaki projeler, Ar-Ge ve prototip üretim projeleri, eşik değeri olmayan projelerdeki değişiklikler. 5/3/2026 değişikliği ile maddeye eklenen iki önemli yeni bent vardır: (f) bendi turizm tesisleri için, (g) bendi proje revizyonları için özel rejim getirir. **(g) bendi**, ÇED Olumlu kararı verilmiş projelerde ÇED proje alanı sınırları içinde kapasite artışı olmaksızın yapılacak alansal revizyonların **proje revizyon başvuru bedeli** ödenerek tam ÇED veya PTD sürecinden geçirilmeksizin yürütülmesini sağlar. Bu hüküm, proje sahibinin küçük revizyonlar için sıfırdan ÇED sürecine girmesini engelleyen önemli bir kolaylıktır. **2026/4 sayılı Genelge'nin 30. maddesi**, bu kapsamda yapılacak başvurunun ilk olarak Bakanlığa veya il müdürlüğüne dilekçeyle yapılması, Bakanlık veya il müdürlüğünün değerlendirmeye alma kararı sonrası revizyon başvuru bedelinin yatırılması gerektiğini düzenlemiştir. Madde 24'ün operasyonel önemi, ÇED rejiminin esnek uygulamasına alan açmasıdır; ancak bu esneklik, her durumda **proje revizyon başvuru bedeli** veya benzer mali yükümlülüklerle dengelenmiştir.

> **“Her artışı küçük tutarsam Ek-1’e girmem” stratejisini bu hüküm bloklar.**

BÖLÜM 04

Cezalar ve Yaptırımlar — Özet Tablo

ÇED Yönetmeliği’nin ihlali halinde uygulanacak idari yaptırımların hukuki dayanağı, Yönetmeliğin kendi maddelerinde değil, dayandığı *2872 sayılı Çevre Kanunu*‘nun ilgili hükümlerindedir. Yönetmelik metni “*2872 sayılı Kanunun ilgili hükümlerine göre işlem tesis edilir*” formülü ile cezai sonuçları Kanuna havale eder; Kanun’da öngörülen idari para cezaları her yıl yeniden değerlendirme oranında güncellenir.

Aşağıdaki tablo, ÇED Yönetmeliği kapsamında karşılaşılan başlıca ihlal türlerini ve mevzuat metninde açıkça belirtilen yaptırım kanallarını gösterir. **Güncel para cezası tutarları için her yıl yayımlanan Bakanlık tebliği esas alınmalıdır.**

İhlal Türü	İlgili Madde	Yaptırım Kanalı	Tekerrür Durumu
ÇED Olumlu kararı alınmadan Ek-1 projesine başlama	Yönetmelik md. 19/1-a	Bakanlık/il müdürlüğü tarafından **süre verilmeksizin** faaliyet durdurma + *2872 sayılı Çevre Kanunu* idari para cezası + alanın eski hale getirilmesi yükümlülüğü	Faaliyet ÇED Olumlu kararı alınana kadar durdurulmuş kalır
ÇED Olumlu kararı alınmadan Ek-2 projesine başlama	Yönetmelik md. 19/1-a	Mahallin en büyük mülki amiri (vali/kaymakam) tarafından **süre verilmeksizin** faaliyet durdurma + idari para cezası + alanın eski hale getirilmesi	Faaliyet ÇED Olumlu kararı alınana kadar durdurulmuş kalır
ÇED Olumlu kararı sonrası taahhütlere uymama	Yönetmelik md. 19/1-b	Bakanlık/il müdürlüğü tarafından **bir defaya mahsus ve bir yılı aşmamak üzere** uyum süresi + süre sonunda yatırım durdurma + idari para cezası	Yükümlülükler yerine getirilmedikçe durdurma kaldırılmaz
Kapsam Dışı/Muaf görüşüne aykırı kapasiteyle çalışma	2026/4 Genelge md. 45/4	İdari yaptırım uygulanması + Yönetmelik hükümlerine tabi tutulma	Tespit halinde idari para cezası uygulanır
ÇED süreci tamamlanmadan inşaata başlama (13/5/2006 sonrası)	2026/4 Genelge md. 25	*2872 sayılı Çevre Kanunu* idari para cezası + Kanun md. 15 hükmü gereği faaliyet durdurma	Karar alınıncaya kadar durdurma sürer
ÇED süreci tamamlanmadan inşaata başlama (13/5/2006 öncesi)	2026/4 Genelge md. 25	Yalnızca faaliyet durdurma; idari para cezası uygulanmaz	Karar alınıncaya kadar durdurma sürer
Komisyon üyesi kurum görüşlerindeki taahhütlere aykırı işlem	Yönetmelik md. 14/3 ve 17/1	İlgili kurumun bildirimi üzerine *2872 sayılı Çevre Kanunu* hükümlerine göre ayrıca işlem tesis edilir	İhlal türüne göre değişir
Kapasite artışı için Madde 20 başvurusu yapmama	Yönetmelik md. 19 ile birlikte	ÇED'siz kapasite artışı olarak Madde 19 yaptırımı	Faaliyet durdurma kaldırılmaz
Proje sahibi değişikliği bildiriminin 90 gün içinde yapılmaması	Yönetmelik md. 21/1	Hukuki güvenliğin sakatlanması + taahhüt ihlali halinde Madde 19 işlem hattı	Tespit edilen ihlale göre değişir

ÇED Yeterlik Belgesi sahibi firmalar için ayrı bir yaptırım rejimi **ÇED Yeterlik Belgesi Tebliği** ile düzenlenmiştir. Tebliğ Madde 10 kapsamında ÇED firmalarına ceza puanı uygulanır; vize süresi içinde **100 ceza puanına ulaşan firma 180 gün süre ile askıya alınır**, ikinci kez 100 puana ulaşılırsa belge iptal edilir. Belgesi iptal edilen firmanın ortakları ve yönetim kurulu üyeleri iki yıl süre ile yeni başvuru yapamaz. Tebliğ Madde 6'nın Danıştay Dördüncü Dairesinin 6/11/2025 tarihli ve E.:2023/13549; K.:2025/5838 sayılı kararı ile eksik düzenleme nedeniyle iptal edildiğini de belirtmek gerekir; bu karar, ÇED firmalarının başvuru belgelerinin niteliği konusunda mevzuatın yeniden düzenlenmesi gereğini doğurmuştur.

İdari para cezalarının tutarları her yıl Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yayımlanan tebliğ ile güncellendiği için bu rehberde sabit rakam verilmemiştir. Güncel tutarlar için Bakanlığın resmi internet sitesindeki yıllık ceza güncelleme tebliğine başvurulmalıdır.

Süre	Açıklama	İlgili Madde
5 iş günü	Format/dosya incelemesi	Madde 8, 11, 16, 17
10 takvim günü	Son raporun sunumu; halk görüşü askısı	Madde 13, 14
30 takvim günü	Özel format + bedel; dosya iade düzeltme	Madde 8, 10, 11
60 takvim günü	Son rapor eksiklik tamamlama	Madde 13
90 takvim günü	Proje devri / ünvan değişikliği bildirimi	Madde 21
180 takvim günü	Komisyon eksiklik; PTD eksiklik tamamlama	Madde 12, 16
1 yıl	ÇED Raporu sunum süresi (+180 gün ek)	Madde 10/4
3 ay	Proje İlerleme Raporu periyodu	Madde 18
5 yıl	ÇED Olumlu kararı geçerliliği	Madde 14/5, 17/2

ÇED Sürecinde Kritik Süreler — Yönetmelikteki azami süreler. Aşılması çoğu halde sürecin sonlandırılması anlamına gelir.

BÖLÜM 05

Sıkça Sorulan Sorular

S ÇED Olumlu kararı kaç yıl geçerlidir?

C Yönetmelik Madde 14/5 ve Madde 17/2 uyarınca ÇED Olumlu kararı verilen proje için 5 yıl içinde mücbir sebep bulunmaksızın yatırıma başlanmaması durumunda karar geçersiz sayılır. Mücbir sebep doğal afet, olağanüstü hal ve idari yargı kararları gibi dıştan gelen fiili durumları içerir.

S 5/3/2026 değişikliği ile "ÇED Gerekli Değildir" kararı hâlâ veriliyor mu?

C Hayır. 5/3/2026 tarihli ve 33187 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan değişiklikle "ÇED Gerekli Değildir" kararı kaldırılmış, yerine "ÇED Olumlu" kararı getirilmiştir. Benzer şekilde "ÇED Gereklidir" kararı yerine "ÇED Raporu Hazırlanmalıdır" kararı geçerlidir.

S Ek-2 projeleri için karar verme yetkisi kimde?

C 5/3/2026 değişikliği ve 2026/4 sayılı Genelge'nin 4. maddesi ile Ek-2 projeleri için "ÇED Olumlu" ve "ÇED Raporu Hazırlanmalıdır" kararlarını verme yetkisi Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerine devredilmiştir. Ek-1 projeleri Bakanlık merkez teşkilatında kalmıştır.

S ÇED Olumlu kararı alınmadan inşaata başlanırsa ne olur?

C Yönetmelik Madde 19/1-a uyarınca Ek-1 projelerinde Bakanlık veya il müdürlüğü, Ek-2 projelerinde mahallin en büyük mülki amiri tarafından faaliyet süre verilmeksizin durdurulur. ÇED Olumlu kararı alınmazsa yatırımcı alanı eski haline getirmekle yükümlüdür. 2026/4 sayılı Genelge'nin 25. maddesi uyarınca 13/5/2006 sonrası faaliyetler için idari para cezası da uygulanır.

S Proje İlerleme Raporu hangi projelerde zorunludur?

C 5/3/2026 değişikliği ve 2026/4 sayılı Genelge'nin 21. maddesi uyarınca yalnızca Ek-1 listesi kapsamında ÇED Raporu hazırlanarak ÇED Olumlu kararı alınmış projeler için inşaat döneminde Proje İlerleme Raporu sunma yükümlülüğü vardır. İnşaat öncesi ve işletme sonrası rapor yükümlülüğü kaldırılmıştır. Rapor 3 ayı geçmeyen periyotlarda sunulur.

S Proje sahibi değişikliğinde ne yapmak gerekiyor?

C Yönetmelik Madde 21/1 uyarınca yeni proje sahibi 90 takvim günü içinde devir belgelerini, taahhütnameyi, noter onaylı imza sirkülerini ve onaylı Türkiye Ticaret Sicili Gazetesini ilgili il müdürlüğüne sunmalıdır. Devir tarihinden itibaren önceki sahibin taahhüt ve yükümlülükleri ayrı bir işleme gerek olmaksızın yeni sahibe geçer.

S ÇED Olumlu kararı verilmiş projemde küçük revizyon yapmak istiyorum, sıfırdan ÇED süreci gerekiyor mu?

C Hayır. 5/3/2026 değişikliği ile eklenen Madde 24/1-g hükmü uyarınca ÇED Olumlu kararı verilmiş projenin ÇED proje alanı sınırları içerisinde kapasite artışı olmaksızın ana ve/veya yardımcı ünitelerinde alansal revizyon planlanıyorsa, proje revizyon başvuru bedelinin ödenmesi karşılığında Bakanlıkça belirlenen yöntem uygulanır.

S 1993 öncesi kurulmuş tesisim ÇED Yönetmeliğine tabi mi?

C Yönetmelik Geçici Madde 2 uyarınca 7/2/1993 tarihinden önce üretime ve/veya işletmeye başladığı belgelenen projeler Yönetmelik hükümlerinden muaftır. Ancak bu projelerde herhangi bir değişiklik veya kapasite artışı planlanması halinde mevcut Yönetmelik kapsamında görüş alınması zorunludur.

BÖLÜM 06

Sonuç — Yeşil Ajanda Notu

Yeşil Ajanda olarak, 5/3/2026 değişikliği sonrası şekillenen güncel ÇED rejimine ilişkin üç temel pozisyon belirtilmektedir:

1. **Risk — Yetki devri uygulama tutarsızlığı yaratabilir:** Ek-2 projeleri için karar verme yetkisinin 81 il müdürlüğüne devredilmesi, sürecin hızlanması açısından olumlu bir adımdır. Ancak iller arası uygulama farklılıkları ciddi bir risk taşımaktadır. 2026/4 sayılı Genelge'nin 16. maddesi il müdürlüklerinde görüşlerin koordineli hazırlanması zorunluluğunu getirmiş olsa da bu hüküm il bazında değişen yorumların önüne tek başına geçemez. Yatırımcılar, projelerinin değerlendirileceği ilin tarihsel uygulama eğilimini araştırmadan başvuru yapmamalı; çok illi yatırımlarda her il için ayrı strateji geliştirilmelidir.
2. **Fırsat — Madde 24/g proje revizyonlarını sadeleştiriyor:** ÇED Olumlu kararı sonrası ortaya çıkan teknolojik güncellemeler, küçük yerleşim değişiklikleri ve idari revizyonlar geçmişte yatırımcıyı sıfırdan ÇED sürecine yöneltebiliyor, projenin maliyetini ve takvimini orantısız büyütüyordu. 5/3/2026 değişikliği ile getirilen "proje revizyon başvuru bedeli" rejimi, ÇED proje alanı sınırları içinde kapasite artışı olmayan revizyonların hafif bir mali yükümlülükle yürütülmesine imkân tanımaktadır. Bu rejim, özellikle teknoloji geçişi yapacak sanayi tesisleri için stratejik bir kolaylıktır; ancak revizyonun gerçekten kapasite artışı olmadığının dosyada açıkça gösterilmesi gerekir. Aksi halde başvuru, Madde 20 kapsamında kapasite artışı olarak değerlendirilir ve tam ÇED veya PTD süreci gerekir.
3. **Zorunluluk — Proje İlerleme Raporu rejimi proaktif uyum gerektiriyor:** Ek-1 projeleri için inşaat döneminde 3 aylık periyotlarla bağımsız ÇED firması tarafından hazırlanacak Proje İlerleme Raporu zorunluluğu, ÇED rejimini "kâğıt üzerinde" izlemeden "saha üzerinde" izlemeye taşıyan kritik bir reformdur. Bu rejim, yatırımcının taahhütlerini sadece nihai denetimde değil, **yapım sürecinin her aşamasında** belgelemesini zorunlu kılar. Operasyonel sonuç, taahhüt yönetiminin proje yönetiminin ayrılmaz bir parçası haline gelmesidir. ÇED Olumlu kararındaki taahhütlerin proje yönetim yazılımına ayrı bir modül olarak işlenmesi, sahada düzenli denetim ve fotoğraflı kayıt tutulması ve seçilen bağımsız ÇED firmasının

inşaat takvimine erişiminin sağlanması, bu yeni rejim altında başarılı uyum için zorunluluktur.

Kaynaklar

- *2872 sayılı Çevre Kanunu* (RG: 11/8/1983 — 18132)
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği (RG: 29/7/2022 — 31907)
- ÇED Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (RG: 26/6/2025 — 32938)
- ÇED Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik (RG: 5/3/2026 — 33187)
- Çevresel Etki Değerlendirmesi Yeterlik Belgesi Tebliği (RG: 31/12/2022 — 32060)
- 2026/4 sayılı ÇED Yönetmeliği Uygulamalarına Dair Genelge (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevresel Etki Değerlendirmesi İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü, Sayı: 38496763-220.01-15203810, Tarih: 18/3/2026)
- 2009/7 sayılı Genelge (Yürürlüğü ÇED Olumlu kararlarının yargı kararıyla iptali ve kısmi etkileri konusunda devam etmektedir)
- Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu, 26/10/2023 tarihli ve YD İtiraz No.:2023/796 sayılı karar (ÇED Yönetmeliği Madde 4/1-ı "ÇED proje alanı" tanımının yürütmesini durduran karar; sonrasında 26/6/2025 değişikliği ile yeniden düzenleme yapılmıştır)
- Danıştay Dördüncü Dairesi, 6/11/2025 tarihli ve E.:2023/13549; K.:2025/5838 sayılı karar (ÇED Yeterlik Belgesi Tebliği Madde 6'nın eksik düzenleme nedeniyle iptaline ilişkin karar)
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı — Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü: csb.gov.tr
- Çevrimiçi ÇED Süreci Yönetim Sistemi (e-ÇED): Bakanlık resmi internet sayfasından erişilebilir

YEŞİL AJANDA

Çevre, İklim Değişikliği ve Sürdürülebilirlik

Bu doküman bilgilendirme amaçlıdır ve hukuki görüş niteliği taşımaz. İçerik, yayımlandığı tarihteki mevzuat ve kaynaklara dayanır; zamanla güncelliğini yitirebilir. Kesin değerlendirme için ilgili mevzuata ve konunun uzmanına başvurunuz.

Kaynak yazı: https://yesilajanda.com/cevresel-etki-degerlendirmesi-yonetmeligi-rehberi-2026/

Yayın tarihi: 22 Haziran 2026

İletişim: yesilajanda.com

BİZİ TAKİP EDİN

LinkedIn · linkedin.com/company/yesilajandacom

Instagram · @yesilajandacom

X · @yesilajandacom

Facebook · @yesilajandacom

Bu yayın yesilajanda.com'da yayımlanan içerikten üretilmiştir. Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek alıntılanabilir.